

DE INSTROOM IN GROEN (V)MBO

KEUZES **BIJ KRIMP**

Naar groen vmbo gaan nu bijna 30.000 leerlingen; dat worden er waarschijnlijk minder. Hoe reageer je op krimp? Kies je voor nieuwe doelgroepen zoeken, over de grenzen van groen, minder opleidingen, kleinere scholen en minder personeel? Of voor een andere profilering, betere bedrijfsvoering of samenwerken met niet-groen? De barrières en de mogelijkheden.

TEKST TON VAN DEN BORN

FOTOGRAFIE TON VAN DEN BORN EN STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Het aantal leerlingen in het groen vmbo is jarenlang flink gegroeid. De top was rond 2005 toen er totaal ruim 34.000 leerlingen op de scholen zaten. Maar sinds 2007 daalt de vmbo-instroom op aoc's. Het zijn er nu ongeveer 29.600. In sommige regio's is weinig aan de hand, maar kijkend naar geboortecijfers en demografische ontwikkelingen kun je elders een verdere terugloop verwachten. Zet de krimp zich door naar het groen mbo, gaan scholen sluiten of zijn er nog creatieve oplossingen te bedenken? Vragen om bij de AOC Raad op tafel te leggen.

Marcel Kooijman, directeur, die met beleidsadviseur Nelleke Lafeber aan die tafel zit, maakt zich er niet zo veel zorgen over. Hij ziet een stabilisering van de instroom in het groen vmbo. En in het groen mbo is al jarenlang een groei te zien, zowel in bol als bbl. De leerlingenpopulatie van het groen mbo is van 23.000 tot 24.000 leerlingen tussen 2001 en 2004 naar meer dan 30.000 gegaan in het afgelopen schooljaar.

“Mijn beeld is dat we relatief groeien”, zegt Kooijman. “In overig vmbo is de daling sterker. In het algemeen is er een verschuiving van vmbo naar havo, maar het groen vmbo handhaaft zich goed.”

Achterhaald

Dat wil niet zeggen dat groen vmbo een luie stoel kan zoeken, de armen over elkaar en de benen omhoog. Kooijman: “Volgens onderzoek is ruim 10 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs geïnteresseerd in een groene baan of een groene opleiding. Maar met slechts 5 procent van de vmbo'ers die voor groen kiezen, halen we bij lange na niet ons *fair share*.”

Er zijn initiatieven om het groene aandeel te vergroten. Lafeber wijst op de aanpak van onder meer Wellant, Clusius en Edudelta, waar vmbo'ers naar een paardenklas of kookklas kunnen. Een concept waarbij leerlingen op school een beeld krijgen van de mogelijkheden van het groen mbo.

“We hebben met twee imagoproblemen te maken”, zegt Kooijman. “Enerzijds blijven we te veel ‘boerenonderwijs’. In de wet en ook in de benaming van de examenprogramma's in ons vmbo zijn we nog steeds landbouwonderwijs in plaats van groen onderwijs. Een andere benaming stuitte tot nu toe op politieke bezwaren. Die achterhaalde benaming werkt door in de voorlichting op basisscholen. Waarschijnlijk denkt een groot deel van die 10 procent groen-geïnteresseerde kinderen: groen, ja, maar landbouw, nee, dat is niks voor mij.”

“Het tweede imagoprobleem is dat we zorgscholen zijn. Groen vmbo staat bekend om de goede zorg, en aan de benedenkant van het intellectuele gebouw doen we het heel goed. Daar mogen we beslist trots op zijn. Maar dat sterke punt – bekendheid als zorgscholen – keert zich ook tegen ons. We zouden meer aanbod aan de bovenkant willen, maar we hebben bijvoorbeeld geen theoretische leerweg.”

Trots

“Wil je een eventuele krimp keren,” vat Kooijman samen, “dan liggen daar mogelijkheden: het aanbod verbreden met bijvoorbeeld tl, het imago aanpakken en ook iets doen aan de eenzijdige leerlingenpopulatie op scholen: Kies Kleur in Groen. Op veel vmbo-scholen zie je overigens dat dat laatste een beetje begint recht te trekken.”

Een andere beweging die alles te maken heeft met beeldvorming en instroom, is dat scholen volgens Kooijman bezig zijn groen weer sterker te profileren. “Jarenlang was de gedachte: hoe breder, hoe beter. Nu is er meer trots op groen. Door de politieke aandacht voor topsectoren agrofood en tuinbouw zijn de aoc's zich meer bewust geworden van de grote economische betekenis van deze sectoren voor Nederland. Daarnaast is iedereen er langzamerhand wel van overtuigd dat het noodzakelijk is de samenleving en de economie te ver-

Nelleke Lafeber en Marcel Kooijman:
“Jarenlang was de gedachte in het groen onderwijs: hoe breder, hoe beter. Nu is er meer trots op groen”

Marcel Kooijman (AOC Raad): 'Het aanbod verbreden met de theoretische leerweg kan krimp keren'

duurzamen en te vergroenen. Groen is eigentijds en hip geworden. Die ontwikkelingen bieden grote kansen voor groen onderwijs."

Blijft de vraag: hoe reageer je op krimp. "Groen en niet-groen kunnen elkaar opzoeken en praten over hoe je samen een goed en volledig onderwijsaanbod in de regio regelt. Liefst op fietsafstand, want veel studenten blijven tegenwoordig liever thuis wonen." Het hao lijkt met nieuwe vestigingen in Almere, Venlo en Amsterdam ook voor spreiding te kiezen. "En bij aoc's zie je dat veel vmbo-locaties ook mbo-onderwijs gaan aanbieden. Vooral de eerste jaargangen." Lafeber: "Dat kunnen we als aoc's inderdaad makkelijker organiseren."

Limburg

Unilocaties, met vmbo en mbo, zijn er allang in Limburg. En krimp ook. De eerste verschijnselen van krimp waren er volgens Ans Christophe, College van Bestuur van Citaverde College, in 2005-2006. De terugloop in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs zet zich voort naar het mbo. "Een daling van 25 tot 30 procent instroom kun je niet oplossen met wat extra pr of marketing, want het krimpt overal, niet alleen in groen."

Citaverde is er al jaren mee bezig, zegt ze. "We hebben scenariomodellen gemaakt en die besproken met

management, ondernemingsraad en de Raad van Toezicht. Maar de berekeningen – hoeveel leerlingen heb je straks nog in de klas – moeten elk jaar bijgesteld worden."

Het groeiscenario, dat de eerste jaren van deze eeuw nog opging, heeft plaatsgemaakt voor een scenario van pas op de plaats en groei in kwaliteit. De vraag is hoe je de voorzieningen overeind houdt, of het gebouw niet te groot wordt en of er te veel docenten zijn. En hoe kun je de werkgelegenheid zoveel mogelijk in stand houden en kwaliteit blijven leveren. "Is het volume docenten kwantitatief en kwalitatief aan de maat?"

"We hebben de afgelopen jaren gekeken welke opleidingen we kunnen stoppen, verplaatsen of clusteren", zegt Christophe. "Met de aoc's is afgesproken om van 83 crebonummers naar negen geclusterde opleidingen te gaan. Een andere gedachte was leerlingen in het reguliere onderwijs koppelen aan specifieke vakopleidingen die vanuit de afdeling bedrijfsopleidingen (voor leven lang leren) worden aangeboden. Kunnen we dat afstemmen om onrendabele groepen te voorkomen? En kunnen we met roc's regelen dat ze bijvoorbeeld in de opleiding voor zorgboerderijen de zorg aanbieden, en in de opleiding greenports, techniek? Andersom zouden wij groene onderdelen voor hen kunnen verzorgen."

Vraagstuk

Voor Christophe staat voorop dat de kwaliteit blijft. "Anders kun je wel inpakken. De pr is gericht op wat we echt te bieden hebben: een goed, realistisch en positief beeld dat we bij ouders en docenten van basisscholen willen neerzetten. Ouders kijken ook kritischer. Vroeger was het: als mijn kind maar gelukkig is; nu vragen ze ook naar de zorg op school en de perspectieven voor later."

Vijf tips bij (kans op) krimp

- 1 Opleidingen clusteren en rendabele groepen vormen;
- 2 De zichtbaarheid van groen onderwijs vergroten;
- 3 Afspraken maken met niet-groen onderwijs over bijvoorbeeld onderwijs, gebouwen en sectororiëntatie;
- 4 Bedrijfsvoering (personeelsbeleid, gebouwengebruik, organisatie) optimaliseren;
- 5 Zorgen voor goed onderwijs op prettige scholen, kwaliteit voorop.

Berekeningen van hoeveel leerlingen er straks nog in de klas zitten, moeten elk jaar bijgesteld worden

Ans Christophe (Citaverde College):

‘Bijna 30 procent minder instroom kun je niet oplossen met wat extra pr of marketing’

“We proberen verder actief geld binnen te halen. Maar het valt bijvoorbeeld niet mee om een leeg schoolgebouw te verhuren; iedereen om ons heen kent leegstand. Naast het demografische verhaal, zit je met de recessie. Een derde factor is de verhoging van FPU- en pensioenleeftijd. Het natuurlijk verloop door vergrijzing wordt daardoor een paar jaar uitgesteld.”

“Het is een veelkoppig vraagstuk”, concludeert Christophe. Daarvoor is niet één oplossing voorhanden.

Zichtbaarheid

“Schoolkeuzeprocessen zijn moeilijk te beïnvloeden”, zegt Kooijman, aan de tafel van de AOC Raad. “Kijk naar voeding, vroeger het paradepaardje van de aoc’s. Nu zie je dat de bekendheid en het imago van de levensmiddelen-technologie zijn verslechterd.”

Maar, denkt hij, als je bekend staat als een prettige school met kwalitatief goed onderwijs, dan red je het wel. “In ons sectorplan hebben we de ambitie neergezet om de doorstroom van vmbo-groen naar mbo-groen sterk te verhogen. Het klassieke verhaal is dat we een brede opleiding willen neerzetten in het vmbo, geen fuikwerking, maar in ons vakgebied is veel veranderd. Je kunt ook met een passie voor techniek, voor zorg of voor geld in het groen onderwijs terecht.”

Het groen onderwijs kan aan zichtbaarheid werken. “In niet-groen vmbo is de oriëntatie op groen mbo niet echt sterk. Daar werkt het project ‘stimulering groene pso’ (praktische sectororiëntatie) aan. Ook wordt gewerkt aan een intersectoraal programma (brede, oriënterende opleidingen in vmbo) met participatie van groen.”

Want, verklaart Kooijman, “je hebt verschillende groepen leerlingen voor het vmbo. Leerlingen die het al weten, voor wie een vakrichting de uitgelezen oplossing is, een grote groep die het nog niet weet, maar belangstelling heeft voor groen, en een grote groep die niet weet of ze groen of iets anders wil. Voor die groep is een intersectoraal programma passend.”

Leren

Een verbreding van taken van scholen is volgens Kooijman niet een echte oplossing. Vanwege de recessie lijkt er sowieso meer aandacht voor de inzet van overheidsgeld: wordt het goed besteed aan zaken waarvoor scholen bedoeld zijn, aan onderwijs, en wordt er niet ‘gemorst’? “Scholen zijn geen consultancybureaus. Het gaat om onderwijs en opleiden, om leren. Maar in de hele discussie hoor ik het woord ‘leren’ eigenlijk niet zo vaak. Je moet de focus scherp houden.”

“Scholen moeten in de regio zorgen voor het beste aanbod, redenerend vanuit het kind. Daarbij helpt het niet om een muurtje rondom een aoc te zetten. Vanuit de AOC Raad kunnen we geen blauwdruk leveren. De discussie hoe je het aanpakt, voer je in de regio. Dat gebeurt ook. Scholen pakken het allemaal verschillend aan, vanuit hun eigen situatie, en ik heb het idee dat ze dat goed doen.” ■

Kijk voor links op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 8.

Met een paardenklas leerlingen motiveren om naar school te gaan en tegelijk een beeld van mbo-mogelijkheden geven